

ki je s svojimi širokimi stanovskimi in šolskimi nazori začrtal smer za pravo pot v stanovskih in šolskih vprašanih hrvatskemu učiteljstvu. Začrtal je smer i pot, po kateri lahko pride naš stan in šolstvo do močnega razmaha. Tudi on je izdal več knjig in brošur, v katerih se peča z vsemi že gori označenimi vprašanji. Njegovih del danes ne moremo navajati, ker zahteva obravnavo njegovega delovanja posebnega članka. Konstatiramo samo, da je tudi on smatral idejno zblizanje in idejno jasnost za prvi pogoj uspešnega našega stanovskega delovanja.

Idejna jasnost in idejno zblizanje je torej prvi pogoj za naše bodoče stanovsko delo, če nečemo, da bomo v naših organizacijah še nadalje vegetirali.

Usposobljenostno ocenjevanje učiteljstva v Sloveniji.

(Odgovor na članek v šte. 19. „Učit. Tovarišu...“)

I.

Leta in leta se je slovensko učiteljstvo borilo za javno ocenjevanje svojega dela. Končno smo dobili niz paragrafov, ki ugotavljajo postopek pri uradni ocenitvi. Da je posebna vrlina te ocenitve nje javni značaj, je umljivo samoočebni, saj to smo hoteli imeti. Drugo vprašanje je pa seveda, kdo in kako naj izvede ocenitev. Prav rad priznam, da je nova odredba potrebna kritike, ki sicer ne bo veliko pomagala, a bi vsaj pokazala mnenje učiteljstva, ki bi ga morala zaslišati oblast predno je izdala navodilo o ocenjevanju. Kritika pa, kakršno je podal Cankarjev Jerman v zadnji številki U. T. se mi zdi, miho povedano, neumestna. Da je s kratko gesto odklonil in razceftral paragrafe od prvega do zadnjega, to bo morebiti imponiralo gospodom v vladni palači ali pa tudi ne. Brutalna in pavšalna žalitev šolskih vodij je pa prav odvč in ne bo utrdila tovarištva tam, kjer je na slabih nogah. V koliko se je obneslo ocenjevanje učiteljstva po šolskih vodjih na nekdanjem Štajerskem, o tem mi ne pristojna sodba. Odločno pa zanikam, da bi poznal nadzornik učitelja bolj nego šolski vodja, ki živi z njim na istem zavodu čisto mnogo let, v tem ko ga nadzornik nadzoruje vsako leto komaj nekoliko ur ali pa sploh ne. V svojem učiteljevanju sem bil mnogo nadzorovan, a bila je tudi doba šestih let, ko nisem videl nadzornika v šoli. Sicer pa ne vem, zakaj bi ne imel nadzornik istih slabih lastnosti, ki jih kritik podtika šolskim vodjem. Vzglede je na obeh plateh, a mislim da ne toliko, kakor se zdi kritiku. In še nekaj! Tudi ocenitve vodje bi ne smel izvršiti nadzornik sam, ampak učiteljstvo dotične šole. Če učiteljstvo spozna, da šolski vodja ni na mestu, naj ta odstopi, pa če je stanovanje še tako udobno in vrt še tako obsežen! Globoko obžalujem, da doslej še ni prodrla misel o volitvi šolskih vodij ali upravnikov. Naša merodajna oblast je od demokracije oddaljena dalje nego verižnik od poštenja. Jaz bi se niti trenotek ne premišljal odložiti vodstva, ko bi me v to obsodila večina tovarišev na zavodu. In če bi ne bilo nikjer stanovanj, vrtov in drugih udobnosti, bi se menda malokdo izmed nas pehal za sladkogrenkim naslovom: vodja, nadučitelj, ravnatelj itd., posebno če bi nas vsi tovariši gledali skozi naočnike Cankarjevega Jermana. Za malo taktno opazko o oženjenih učiteljicah naj se mu za-

njaki po celi Evropi. Razkazal mi je svoje čebele najrazličnejših vrst. Otroke poučuje razen o šolskih stvarih tudi o čebelah in sadjereji ter jim radodarno deli svoje znanje, katerega si je bil s težavo pridobil v dolgih letih učenja. Če bi jaz iskal učitelja, bi si ne mogel izbrati boljšega kot je on.

Nisem imel časa, da bi se dolgo pogovarjal z njim.

Večkrat pa mislim nanj: Tam živi v visokih gorenskih gorah, stara se v službi svojega naroda, opazuje fante in dekleta, kako se razvijajo v može in žene. Predstavljam si ga zadovoljnega, gledajočega na svojo domačijo in vselega ob misli, da vodi bodoče Jugoslovane, da pripravlja mladino svojega naroda za težko nalogo življenja.

Spomenik bi mu izklesal ali pesem bi mu napisal v čast.

Če ho Jugoslavija dobila šole, ki bodo proste od cerkve in politike, v katerih ne bodo učili učitelji ničesar drugega kot znanje, bo zemlja našega rojstva svobodna. Svobodna in prosta nevednosti in praznoverja, dveh največjih tiranov, kar jih je imel kdaj svet.

Pueblo, Colo, meseca marca.

Valter Predovič.

hvali katera izmed njih. Hvala bogu, da moja boljša polovica ni pod mojim vodstvom. V šoli namreč — Drag. H.

II.

Tovariš, skrit za šifro Cankarjev Jerman, se brani na vso moč proti načinu javne kvalifikacije, kakor jo je objavil nedavno Uradni list — kvalifikacijo učiteljstva iste šole po svojem šefu-upravitelju. Članek končuje: Pribijmo! Učitelj imej svojega javnega kvalifikatorja le v nadzornikih, vse drugo je nonsens. Le vkup, le vkup...!

Ne morem si misliti, s kake vrste ironije bi osmešil Cankar ta izvajanja, katerih člankar silij iz svobode nazaj v robstvo, v avstrijskonemški birokratizem. Ali ni bolje, če kvalificira tovariša, brat brata, ki ga pač bolje pozna kot nadzornik, ki pohodi šolo enkrat, dvakrat v letu? To mi bo pritrtil sam Cankarjev Jerman. — Skrbi ga tudi, kako naj oceni soprogo uspehe svoje soproge-učiteljice. Moj Bog! Kadar hočem pokazati v razredu svojo nepristranost, velim, naj učenci med seboj popravijo pismene izdelke in po številu napak določijo rede. Tako ali vsaj podobno naj postopa voditelj-tovariš z učiteljstvom na isti šoli.

Obseg učne tvarine je določen vsako leto naprej. Ob ugodnih razmerah ne more izostati uspeh, ki se mora oceniti le po tem, koliko odstotkov vseh učencev popolnoma zmaga obdelano tvarino. — Tov. Cankarjev Jernej si ne more najbrž nadzornika niti misliti drugače nego mrkega moža s srepim pogledom in tako kislega obraza, da norm. človeka, kakor je moj sosed Gustelj, boli trebuh vsaj tri dni skupaj, ako se ga le domisli. Nekateri nadzornik — ne preblazega spomina — je pa došel enkrat na leto v šolo s tako dolgočasnim obrazom, da sem mu nadel nemško primero „wie sieben Tage Regenwetter“.

Takih birokratov v svobodni Jugoslaviji vendar ne maramo več.

Nek okr. šol. nadzornik je ocenjeval meseca oktobra moje učne uspehe po znanju učencev, ki jih prejšnje leto niti učil nisem, ker sem imel vsled boleznij dopust. Neuspeh si je dal potrditi tudi pri dež. šol. svetu in meni poslati potrdilo, da ga zatakem — menda — za zrcalo. Kaj še? Niti reagiral nisem.

Pok. Potekarja je enako pestil celo dež. šol. nadzornik „Ajmo, ajmo!“

Po učnem uspehu se ravnaj tudi marljivost. — Kaj pa z vedenjem? — Zares: kočljiva stvar. Ako je pa voditelj pravi tovariš in ne okosteneli birokrat, bo v blagohotnosti tudi tovarišu, ki je kaj zagrešil, povedal naravnost, da ne more dobiti za to pohvale; klečaplazstvo se pa mora studiti vsakemu človeku, tudi če ni voditelj-upravitelj šole in ocenjevatelj učiteljstva. Tudi menim, da šolske oblasti ne bodo še posebe nagajale onih ocenjevalcev, ki se bodo odlikovali z neopravičeno pedantnostjo, pikolovstvom in paten-tirano sitnobo, kakor smo bili navajeni doslej pri nadzornikih, ki so si s tem služili — zlate križce. V svobodni Jugoslaviji nimamo več torb na ustih. Zato se ne bojimo niti političnih šikan, ki so se preživele v razpači Avstriji in ki bi jih rada zopet prakticala nekaj vsemogočna stranka na Kranjskem. Politika nima v šoli mesta. Kdor misli nasprotno, zasluži naše zaničevanje in preziranje. Na oceno takega šefa bi jaz tudi ne reagiral drugače, nego z opozoritvijo slovenske javnosti na tak unikum in pa z zaničevanjem.

Zato menim, da med poštenjaki, med možmi-značajni ni zadnja odredba neizvedljiva; če se bo pa izvajala po mojih nazorih, se ne bo nikomur več hotelo nazaj v c. kr. avstrijsko robstvo. Gotovo bo tudi Cankarjev Jerman drugačnih misli.

Zato pa le vkup, le vkup, kar nas je dobre volje in ne kislih, čemernih obrazov. I. T.

Zgodba iz našega vijaleta.

Zgodilo se je torej prilično takole. Tisti dan je bilo končano dolgotrajno nadzorovanje naše šole. Po uradni konferenci sem javil nadzorniku, da moram radi osebnih in stanovskih opravkov za en dan ali dva v Ljubljano. Ker sem lenuh in ker ima naša šola osem razredov, nimam mnogo pouka. In kolikor ga imam, sem si ga naprtil zato, da se včasih razjezim, ker bi se sicer ne počutil srečnega. Nastopil sem torej „dopust“ v dobri veri, da bom dobil šolo ob povratku še celo in učitelje in učence še pri običajnem poslu. Prvemu dnevno dopusta je sledil praznik, ki je bil vzrok, da nisem opravil vsega, kar je bilo potreba. Ker sem vsako leto komaj enkrat v Ljubljani, sem hotel započeto delo dovršiti tretji dan zjutraj in se nato vrniti v kraj svojega službovanja. In tu pričinja zgodba. Na prej omenjeni praznik sem imel srečo in čast govoriti z višjim go-

spodom pri viš. šol. svetu. Razgovor je bil čisto neprisljen in gospod prijazen. Drugi dan — petek — sem bil že ob 8. uri na hodniku v vladni palači, to pa zato, ker sem se hotel še tisti dopoldan odpraviti, prej pa sem imel še opravka pri viš. šol. svetu. Še predno sem prišel na vrsto, me sreča na hodniku prej omenjeni gospod in me vpraša, če nimam šole in ali imam dopust. Nekoliko presenečen radi tako taktnega povpraševanja, mu pravim, da imam dopust, in gospod odide. Jaz nato v drugo pisarno in potem na kolodvor. Ne! prej sem še zajtrkoval, kar sicer ne spada k zgodbi, a je bilo potrebno. Ko dospem v Maribor, izvem — še predno sem bil doma — da me je lovila policija, to se pravi, da je dospelo iz Ljubljane na predsednika tukajšnjega mest. šol. sveta telefonsko vprašanje, če ima ravnatelj deške meščanske šole Dragotin Humek res dopust! Ali ni ganljiva ta zgodba? Ali ne uživamo mi učitelji lepega zaupanja pri naših višjih? Boga mi, nasmejaj sem se, kakor se znam smejati samo jaz pa Serajnikov Franček. Če bi povedal gospodom tam gori, da v triindvajsetih letih svojega službovanja še nisem imel dopusta iz osebnih razlogov, daljšega dopusta pa sploh ne, bi mi tudi ne verjeli in bi nadlegovali telefon. In če bi jim povedal, da sem več prostega časa porabil doselej za šolo kot za svojo osebo, bi mi še manj verjeli. Torej je vse prerokano brezplodno. Podal bi pa tale nasvet: Iz vseh šolskih sob in pisarn v demokratični Sloveniji naj bo napeljan telefon v Ljubljano v vladno palačo. Telefon mora biti urejen tako, da se bo slišalo samo tja, ne pa tudi iz Ljubljane ven. Če se to udeležiti, sem prepričan, da bo pokojni Graham Bell od veselja, da se njegov izum tako s pridom uporablja, v grobu prevrnil kozolec. D. H.

Novo učiteljsko društvo.

(Iz Prekmurja.)

Po dolgem čakanju je prišel tudi za nas, ki nas je usoda zanesla v Prekmurje, dan, da smo si ustanovili svoje učiteljsko društvo. 12. t. m. se je zbralo vse učiteljstvo v Murski Soboti. Prišli so tudi učitelji Prekmurci, ki so bili pred kratkim nanovo sprejeti v službovanje. G. nadzornik Jurko je pozdravil zbranje in prečital društvena pravila. Nato se je izvolil odbor. Sprejeti so bili nekateri predlogi glede tiskovin, zamud, šol. zemlje etc. G. nadzornik je opozoril učitelje Prekmurce na določbe glede poduka madžarsčine, ker so se čule pritožbe, da nekateri učitelji Prekmurci govorijo in poučujejo madžarsko, proti čemu so pa Prekmurci ugovarjali in protestirali proti članku, ki je izšel v 18. št. Učit. Tov. kjer se jim očita madžaronstvo in drugo. Vendar ta njihov protest ni bil prav nič na mestu in njihovim trditvam, da članek laže, nismo mogli verjeti, saj so celo vprčili nas pred zborovanjem govoriš le madžarsko, kar pač ni znak njihove zavodnosti in slovenskega mišljenja. Kakor se je pa še pozneje pokazalo, lahko rečemo, da jim ni članek očital ničesar preveč. Le to dopustimo, da so mogoče med njimi tudi izjeme. Slišali smo pa konkretne dokaze, ki jih kažejo kot vse kaj drugega, le zavodne slovenske učitelje ne. Nastalo je torej med nami in njimi načelno nasprotstvo, kajti mi, ki smo prišli v Prekmurje, da tu utrdimo med narodom narodno idejo, da ga rešimo duševnih spon, v katere ga je okovalo madžarsko tlačanstvo, nikakor ne moremo mirno gledati, da bi naši novi kolegi zopet razdirali, kar smo mi dosegli. Da bi se vendar nasprotstvo ublažilo, je prosil za besedo tovariš Požegar, bivši dolgoletni predsednik mariborskega učiteljskega društva in je v temeljitem govoru tov. Prekmurcem razjasnil vso stvar. Rekel je med drugim: »Nikakor ne smete misliti, da vas hočemo mi preganjati ali da vam hočemo kakorkoli škodovati. Ne! Kakor privoščimo sebi kos kruha tako ga tudi vam. Stojimo na popolnoma pravilnem stališču, da je dolžnost učitelja, ki poučuje slovensko dečo, da je poučuje v slovenskem jeziku in čuti slovensko; le taki učitelji naj bi se nastavljali.« Te besede naj se nastavlja le taki učitelji, ki čutijo slovensko, besede ob katerih se pač ne more izpodtikati nihče, so vzbudile pri tov. Prekmurcih odpor, ki jih je pokazal v zelo slabi ali pravi luči. Vstal je učitelj Luter in rekel doslovno: »Mi smo se zavezali, da bomo poučevali slovensko, a da moramo čutiti slovensko, tega ni nihče od nas zahteval!« So to besede, ki naj jih še tako obzirno pretresamo, zelo kritične. In zaglušile so se nam te besede, ki jih je izgovoril prekmurški učitelj — Slovenec in čudimo se le, da se ni niti eden med njimi oglašil, ki bi tem nizkotnim besedam ugovarjal.

Ali naj imamo torej o vas vseh tako mnenje? Vi, ki ste učitelji slovenske mla-

dine, ne morete ali nočete čutiti slovensko, kako boste pa v naši mladini vzbujali in gojili čut ljubezni do materinega jezika, do jugoslovanske zemlje, če vam je ta čut tuj in ste mu sovražni? Nastane vprašanje, kaj čutite in za kaj boste v nemali našo mladino v šoli? Ali naj nastane najbližja sumnja, da čutite z našimi nasprotniki Madžaroni in hočete kot učitelji izrabiti svoje delovanje v druge namene kakor ste poklicani in dolžni? Zločin bi bil to, in na vas samih je sedaj ležeče, da odpravite to sumnjo, da operete madež. Dokler pa tega ne storite, ostane med nami prepad, preko katerega si za enkrat ni mogoče podati roke.

Nezadovoljiv je bil uspeh našega prvega zborovanja. Da pa ne bo ostalo le pri ustanavljanju društva, temveč da dovedemo društveno delovanje v pravi tir, ste vabljni vsi tovariši in tovarišice v Prekmurju, ki poučujete slovensko in čutite slovensko, k sestanku dne 27. maja v Beltincih ob 10. uri v šolskem poslopu. Tajaik.

ALBIN SPREITZ:

Malo odgovora.

Kmetijski list, glasilo Samostojne kmetijske stranke za Slovenijo, razpravlja v 19. številki od 6. maja o razmerju stranke k učiteljstvu. Članek se glasi: „Ljudskošolsko učiteljstvo in naša stranka.“ Ne morem ponoviti vse podane misli, dasiprav bi bilo zanimivo. Ta stranka priznava učiteljstvo kot pionirje za duševni napredek našega naroda, osvjetljuje šikane reakcionarcev proti našemu stanu, in slednjič nas vabi preprijazno v stranko samostojnih kmetov, ker pričakuje od skupnega, vzajemnega dela blagor za oba stanova in duševni napredek vsega našega stanu. — Nadalje naroča svojim somišljenikom, da stopijo v prijateljske stike z učiteljstvom. Poskrbijo naj tudi, da zve ta poziv vse slovensko učiteljstvo. Obljubija slov. učiteljstvu vso možno politično in moralno podporo in se postavlja za njeno zaščitnico. Utemeljuje tudi, da spada učiteljstvo v kmetijsko stranko in je bližje kmetijskemu poklicu kot duhovniki, ki so s prezirno zavrgli njihov program. Nadalje omenja, da ponekod že deluje učiteljstvo v Samostojni, a večinoma se drži meščanske JDS. — Članek je vzbudil na deželi precej pozornosti! — Utis imam, da želi stranka odmev iz naših strnjenih vrst. Evo ga!

Vemo, da stremi Samostojna kmetijska stranka predvsem za velikopotezno stanovsko organizacijo, ki jo kmetje dosedaj še pravzaprav nimajo. Zaveda se ogromne socialne moči kmetijskega sloja, če bi bil strnjen, ne ločen po cerkvenih tradicijah, in če bi predstavljal falango na zunaj. — Nekaj analognega se pripravlja pri učiteljstvu. Stojimo tik pred združenjem jugoslovanskega učiteljstva, 18. julija je učiteljski kongres v Beogradu, ki bo dal gotovo tudi nekaj smernic za politično taktiko. — V naših organizacijah se poraja močno stremljenje za ustanovitve učiteljskega sindikata, oziroma daljepotezno pridružitve k vsaj idejno se že snovajočim sindikatom vseh duševnih delavcev.

Zato ravno ni vesel pojav, da deluje učiteljstvo deloma v tako raznolikih in nasprotujočih strankah. Posledica tega je, da zgubimo smisel za napredek in dobrobit vseh slojev in njih socialne in politične težnje, predvsem pa bratstva, ki nas veže po stanu. To delovanje v raznih strankah in strančicah razdvaja prevsem nas same in tudi mišljenje in namene v političnih strankah razdeljenega naroda z našim stanom. Naj bo že vendar enkrat za nami, da bo učitelj A priljubljen in spoštovan pri stanu ali stranki A, sovražen pri B; B priljubljen in spoštovan pri B, osovražen pri A, če smem rabiti ta matematični obrazec.

Če razvezujemo v otroku vse dobre in produktivne duševne sile in delujemo povsodi za najširšo narodovo prosvečo in srčno kulturo, četudi ne v imenu kakšne stranke, potem mislim, da bo vsak z nami, ki je človek celega poštenja in mu je duševni razmah in sreča vseh pri srcu! Smer in namen našega delovanja bodi predvsem kulturnega značaja! Sicer pa naj dela vsak, kakor mu je dano. Jaz sem in bom delal!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek, dne 10. junija 1920, ob pol 10. uri dop. v šoli pri Sv. Boženku na Kogu tik ob medžimurški meji.

*) Članek smo ponatisnili v zadnji številki našega lista. Uredn.